

УДК 354:378

Тамара Притиченко

к.е.н., доцент кафедри маркетингу

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

tativpri@gmail.com

Юлія Тер-Каранетянц

ст. викладач кафедри маркетингу

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

uterz@ukr.net

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ЗАВЕДЕНИЯХ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ COVID-19

DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Дистанційне навчання набуло широкого використання у світовому масштабі у зв'язку з розвитком комп'ютерних та сучасних інформаційних технологій. В деяких країнах, наприклад, США, Канаді, воно розглядається як альтернатива традиційному навчанню і майже кожен університет пропонує дистанційні курси для здобувачів. В країнах Європи створено університети дистанційної освіти (онлайн університети), які пропонують дистанційні навчальні програми різного спрямування. Серед них найбільш відомими є Freie Universitat (Берлін, Німеччина), Стокгольмський Університет (Швеція), Trinity College (Dublin, Ірландія), Університет Оксфорда (Великобританія) та ін. Дані університети пропонують як безкоштовні дистанційні навчальні програми для усіх студентів так і програми, вартість яких складає понад 10 тисяч євро.

Україна також стоїть на шляху розвитку процесу дистанційного навчання. Національною програмою "Освіта. Україна XXI сторіччя" передбачено забезпечення розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес новітніх педагогічних технологій та науково-методичних досягнень, створення нової системи інформаційного забезпечення освіти, входження України у трансконтинентальну систему комп'ютерної інформації [3]. Відповідно до цієї програми, дистанційна освіта — це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання [3]. Серед основних технологій дистанційного навчання слід назвати: веб-заняття, або дистанційні лекції, конференції, семінари, лабораторні роботи, практикуми та інші форми навчальних занять, що проводяться за допомогою засобів телекомунікацій та інших можливостей інтернету; телеконференції, що проводяться на основі списків розсилки з використанням електронної пошти; чат-

заняття, які проводяться синхронно, коли всі учасники мають одночасний доступ до чату [2, с.13].

Дистанційне навчання внесло значний вклад в організацію навчального процесу в закладах вищої освіти України в період пандемії COVID-19, яка триває вже другий рік

Аналіз досліджень, присвячених дистанційному навчанню, в тому числі і в умовах пандемії, дозволив виділити його переваги та недоліки [1; 2; 4; 5].

Серед переваг дистанційного навчання вчені та практики виділяють такі: можливість навчатися у будь-який час; можливість навчатися в будь-якому місці; навчання без відриву від основної діяльності; можливість навчатися у своєму темпі; мобільність; навчання в спокійній обстановці; індивідуальний підхід; розширення доступу до навчальних матеріалів; доступність навчальних матеріалів у будь-який час; розвиток навичок самостійного навчання та самоконтролю.

Мають місце і недоліки в організації дистанційного навчання в ЗВО, серед них: відсутність особистого спілкування з викладачем, а також спілкування з іншими студентами; така форма навчання не підходить для розвитку комунікабельності, упевненості, навичок роботи в команді; необхідність наявності сильної мотивації; нестача практичних умінь і навичок, що накопичуються внаслідок дистанційного навчання; студенти не завжди можуть мати необхідне технічне обладнання (комп'ютер або доступ в Інтернет).

Основними учасниками дистанційного навчання є студенти та викладачі.

В межах авторського дослідження було проведено опитування студентів на предмет їх відношення до дистанційного навчання в період пандемії. В опитуванні прийняло участь 316 студентів, серед яких 64, 2% – ті, хто навчається на контрактній основі і 35,8% – за кошти держбюджету [4].

На питання щодо ефективності форм організації навчального процесу понад 48 % респондентів віддали перевагу очній формі навчання, майже 21 % – дистанційній, 27 % – змішаній і лише 4% – заочній формі. Щодо задоволення якістю дистанційного навчання, задоволені повною мірою – 18, 4% опитаних; 44% - швидше задоволені чим ні; незадоволені – 10%; швидше незадоволені – 18,4%.

Серед основних недоліків дистанційного навчання були названі такі: відсутність (недостатність) мотивації навчатися самостійно (47,5% респондентів); недостатній рівень спілкування з однокурсниками (41,1%); проблеми, пов'язані з складністю навчальної дисципліни (38,3%); недостатній рівень спілкування з викладачами (37,7%); неможливість/недостатність роботи в групі (35,4%); недостатній контроль за виконанням завдань (18%) та необ'єктивність оцінювання (17,1% респондентів).

Найбільш ваговою перевагою дистанційного навчання студенти вказали «можливість поєднання навчання та роботи». Серед основних переваг також були вказані: досвід використання нових навчальних технологій, що корисно для майбутнього; доступність інформації незалежно від часу і місця знаходження; можливість спілкування з викладачем в режимі он-лайн; підвищення рівня

самостійності в освоєнні навчального матеріалу; відкритість та прозорість результатів оцінки; можливість поглибленого вивчення додаткового матеріалу.

В межах даного дослідження було проведено факторний та кластерний аналіз за оцінкою студентами особливостей (переваг) дистанційного навчання.

В результаті факторного аналізу було виділено два фактори. Перший характеризується такими змінними (перевагами дистанційного навчання): можливість спілкування з викладачем в режимі он-лайн; підвищення рівня самостійності в освоєнні навчального матеріалу; відкритість та прозорість результатів оцінки; можливість поглибленого вивчення додаткового матеріалу.

Другий фактор характеризується однією змінною – це можливість поєднання навчання та роботи. Тобто найбільш важливі для студентів переваги дистанційного навчання знайшли відображення у виділених факторах.

В результаті кластерного аналізу було отримано три кластери респондентів. Для першого кластеру, який складає 27,2% опитаних, характерна низька (нижче середнього) оцінка і першого і другого фактору, тобто для них не дуже важливі виділені переваги дистанційного навчання. Другий кластер (49% респондентів) характеризується тим, що його представників цікавлять всі згруповані в фактори переваги дистанційного навчання. І третій кластер (23,7% опитаних) цікавить лише другий фактор, тобто можливість поєднання навчання та роботи.

Таким чином, проведене дослідження дозволило виявити ставлення студентів до дистанційного навчання. Для його подальшого розвитку необхідно підвищувати його популярність; підвищувати рівень матеріально-технічного забезпечення закладів вищої освіти; уникати технічних бар'єрів в організації дистанційного навчання; покращувати рівень знань викладачів з інформаційних технологій; підвищувати мотивацію студентів; збільшувати частку практичних занять та вирішувати реальні ситуаційні завдання з практичної діяльності вітчизняних та зарубіжних підприємств. Це дозволить зацікавити і представників першого кластеру, які ще не зрозуміли переваг дистанційного навчання, і представників третього кластеру, яких цікавить практична діяльність.

Література

1. Бичко М.В., Стеценко С.А. Сутність, особливості, переваги й недоліки, контроль якості знань у дистанційній формі навчання студентів закладів вищої медичної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elib.umsa.edu.ua/jspui/bitstream/umsa/15671/1/Bichko_Sutnist_Osoblivosti.pdf
2. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія. [Електронний ресурс] : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б.Ліщинська. – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – 102 с. – Режим доступу: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf
3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В.Г. Кременем 20 грудня 2000 р.) . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
4. Lysytsia N., Byelikova Y., Martynenko M., Prytychenko T. Marketing and education: directions of distance learning development. - Economics of Development, №1. Kharkiv: LLC “Consulting Publishing Company “Business Perspectives”, 2021.

5. Миронов Ю.Б. Переваги та недоліки дистанційного навчання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kerivnyk.info/perevahy-ta-nedoliky-dystantsijnoho-navchannya>